

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2018 m. rugsėjo 20 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko, Ramūno Gadliausko, Stasio Gagio, Mildos Vainienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), sekretoriaujant Julijai Krinickienei,

dalyvaujant atsakovo Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos atstovams P. Š. ir R. B., viešame teismo posėdyje žodinio proceso tvarka išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal pareiškėjo Lietuvos apeliacinio teismo prašymą patikrinti, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimo Nr. O3-696 priedo (LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarkos) 1 punkto nuostata, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 9 daliai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Lietuvos apeliacinis teismas (toliau – ir pareiškėjas), nagrinėdamas civilinę bylą pagal atsakovo akcinės bendrovės (toliau – ir AB) „Achema“ apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2017 m. kovo 24 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-847-324/2017 pagal ieškovo AB „LITGRID“ ieškinį atsakovui AB „Achema“ dėl skolos priteisimo, 2018 m. balandžio 16 d. nutartimi kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu ištirti, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – ir VKEKK) 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimo Nr. O3-696 (toliau – ir Nutarimas Nr. O3-696) priedo (LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarkos (toliau – ir Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka) 1 punkto nuostata, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 9 daliai.

2. Individualią civilinę bylą nagrinėjantis Lietuvos apeliacinis teismas nurodė Elektros energetikos įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 8 ir 9 dalis. Paaiškino, kad VKEKK Nutarimu Nr. O3-696 nutarė pakeisti VKEKK 2015 m. spalio 30 d.

nutarimo Nr. O3-582 rezoliucinę dalį ir ją išdėstyti taip: „paskelbti LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintas Elektros energijos perdavimo paslaugų kainas ir jų taikymo tvarką Teisės aktų registre (pridedama)“. Palyginus Perdavimo paslaugų kainų tvarką, kuri paskelbta kaip Nutarimo Nr. O3-696 priedas, su Elektros energijos perdavimo paslaugų kainų taikymo tvarka, kuri buvo paskelbta kaip VKEKK 2015 m. spalio 30 d. nutarimo Nr. O3-582 priedas, matyti, kad Nutarimu Nr. O3-696 patvirtintoje tvarkoje buvo pakeista (padidinta) nediferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 0,203 euro ct/kWh iki 0,353 euro ct/kWh) ir diferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 1,110 Eur/kW per mėnesį iki 1,934 Eur/kW per mėnesį). Taigi VKEKK 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr. O3-696 buvo paskelbta nauja (didesnė) AB „LITGRID“ nediferencijuota sisteminių paslaugų kaina ir diferencijuota sisteminių paslaugų kaina. Nutarimas Nr. O3-696 buvo paskelbtas teisės aktų registre 2015 m. gruodžio 30 d. (registro Nr. 21060). Nurodyta data laikytina naujos elektros perdavimo sistemos operatoriaus AB „LITGRID“ sisteminių paslaugų kainos paskelbimo data. Sisteminių paslaugų kaina yra sudedamoji perdavimo paslaugos kainos dalis, todėl sisteminių paslaugų kainai turėjo būti taikomos Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies nuostatos, numatančios naujai paskelbtų kainų ir tarifų įsigaliojimą ne anksčiau, kaip po 2 mėnesių nuo jų paskelbimo.

3. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 1 dalimi, norminis teisės aktas įsigalioja kitą dieną po oficialaus paskelbimo Teisės aktų registre, jeigu pačiame teisės akte nenumatyta vėlesnė įsigaliojimo data. Nutarime Nr. O3-696 vėlesnė šio nutarimo įsigaliojimo data nenurodyta. Nutarimo Nr. O3-696 priedo, kuris yra sudėtinė šio nutarimo dalis, AB „LITGRID“ valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punktas numatė, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus AB „LITGRID“ taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“. Taigi pagal Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punktą naujai paskelbtos AB „LITGRID“ sisteminių paslaugų kainos turėjo būti pradėtos taikyti nuo 2016 m. sausio 1 d., t. y. praėjus 2 dienoms nuo jų paskelbimo.

4. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalį gamintojų, kurių parduodamos elektros energijos ir rezervinės galios kainos yra reguliuojamos, elektros energijos pardavimo kaina ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainos ir tarifai įsigalioja praėjus 2 mėnesiams nuo jų paskelbimo, Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegijai kilo abejonė, ar Nutarimo Nr. O3-696 priedo (LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos) 1 punkto nuostata tiek, kiek ji numato naujai paskelbtų sisteminių paslaugų kainų įsigaliojimą nepraėjus 2 mėnesiams nuo jų paskelbimo, neprieštarauja Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 daliai (įstatymo redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.).

II.

5. Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, gautas atsakovo Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos atsiliepimas, kuriame su Lietuvos apeliacinio teismo pasikreipimo motyvais nesutinkama.

6. VKEKK nurodo, kad Nutarimas Nr. O3-696 neatitinka norminiam teisės aktui keliamų reikalavimų, o jeigu būtų vertinama priešingai, jis niekaip neprieštarauja Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 daliai. VKEKK Nutarimas Nr. O3-696 yra skirtas įvykdyti įstatymų leidėjo nustatytą VKEKK pareigą – paskelbti perdavimo paslaugų teikėjo nustatytas kainas ir tarifus (Elektros energetikos įstatymo 69 str. 8 d.), kuriuos atitinkamais metais taikys ne VKEKK ar kiti subjektai, tačiau tik AB „LITGRID“. Tokie VKEKK sprendimai yra skirti individualiais požymiais apibūdintam subjektui AB „LITGRID“ – vieninteliam licencijuotam perdavimo sistemos operatoriui Lietuvos Respublikoje. Pareiga VKEKK paskelbti konkrečias paslaugų teikėjo kainas ir tarifus yra nustatyta aukštesnės teisinės galios norminiame teisės akte – Elektros energetikos įstatyme. Tam, kad ši Elektros energetikos įstatymo nuostata būtų realizuota ir veiktų individualiuose teisiniuose santykiuose, VKEKK privalo priimti šią nuostatą įgyvendinančius teisės aktus ir paskelbti konkrečiam paslaugos teikėjui taikomas kainas ir tarifus. Tai reiškia, kad VKEKK sprendimas, kuriuo yra paskelbiamos tam tikro paslaugų teikėjo kainos ir tarifai, yra skirtas ne tik

kad ribotam subjektų ratui, tačiau vieninteliame subjektui – konkrečios paslaugos teikėjui. Be to, konkretūs perdavimo paslaugos kainos ir tarifai yra skelbiami kiekvieniems reguliavimo periodo metams, dėl to toks VKEKK sprendimas yra vienkartinio pobūdžio – atitinkamiems reguliavimo periodo metams konkrečiam perdavimo paslaugas teikiančiam subjektui AB „LITGRID“. Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad viršutinės perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų ribos ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos gali būti koreguojamos ne dažniau kaip du kartus per metus, kai yra esminių vieno ar kelių veiksnių, kuriais remiantis buvo nustatytos viršutinės kainų ribos ar viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos, pokyčių, įskaitant esminį paslaugų apimtį, infliacijos, mokesčių, kitų objektyvių (nuo rinkos dalyvio nepriklausančių) veiksnių pokytį. Šiuo VKEKK sprendimu nėra siekiama sukurti bendrų privalomo elgesio normų perdavimo sistemos operatoriui – visos privalomo elgesio taisyklės, kuriomis AB „LITGRID“ privalo vadovautis nustatant perdavimo paslaugų kainas, yra įtvirtintos Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodikoje, patvirtintoje VKEKK 2015 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. O3-3 „Dėl Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodikos patvirtinimo“. Papildomų privalomo elgesio normų AB „LITGRID“ VKEKK Nutarimu Nr. O3-696 nesukūrė. Toks teisinis reglamentavimas, kuris nurodo viešojo administravimo subjektui paskelbti privataus subjekto patvirtintą dokumentą, yra labai specifinis ir retas Lietuvos teisinėje sistemoje. Šio reikalavimo prigimtis sietina su poreikiu valstybiniu lygmeniu reguliuoti energijos ir komunalinių paslaugų, kurias dažnai teikia monopolinis subjektas, kainas. Vykdydama šią įstatymų leidėjo VKEKK priskirtą kainų reguliavimo funkciją, VKEKK priima sprendimus, kuriais yra nustatomos / derinamos / skelbiamos paslaugas teikiančių subjektų kainos ir tarifai. Visi šie VKEKK sprendimai yra individualūs administraciniai aktai. Teisės akto priedo priskyrimas individualiam arba norminiam teisės aktui yra nulemtas aplinkybės, ar pagrindinis teisės aktas, kurio sudedamąja dalimi yra priedas, yra laikytinas norminiu ar individualiu administraciniu teisės aktu. Nutarimo Nr. O3-696 priedo patvirtinta Perdavimo paslaugų kainų tvarka, taip pat kaip ir Nutarimas Nr. O3-696, yra skirtas tik vienam subjektui, o ne 11, kaip nurodo Lietuvos apeliacinis teismas. Tiek Nutarime Nr. O3-696, tiek Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkte aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad yra skelbiamos / nustatomos AB „LITGRID“ taikomos paslaugų kainos ir tarifai, minėti teisės aktai yra skirti vieninteliame subjektui.

7. VKEKK 2015 m. spalio 30 d. nutarimu Nr. O3-582 paskelbė AB „LITGRID“ elektros energijos perdavimo paslaugų kainas ir jų taikymo tvarką Teisės aktų registre, t. y. ne vėliau kaip prieš du mėnesius iki elektros energijos kainų įsigaliojimo 2016 m. sausio 1 d. Taigi VKEKK įvykdė Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 8 dalyje nustatytą pareigą paskelbti paslaugos teikėjo nustatytas kainas ir tarifus pagal 69 straipsnio 9 dalyje nustatytus terminus. 2015 m. lapkričio 17 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo Nr. XI-2053 2, 5 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymas (toliau – ir Pakeitimo įstatymas), kuriuo buvo pakeista tiekimo saugumą užtikrinančios dujų sistemos finansavimo schema. Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje imperatyviai nurodyta, kad VKEKK apskaičiuoja ir tvirtina 2016 metų ir vėlesnių metų valstybės reguliuojamas kainas, vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis. VKEKK ne tik turėjo teisę, bet ir pareigą vykdyti Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalį, kurioje vienareikšmiškai imperatyviai nurodyta, kad VKEKK apskaičiuoja ir tvirtina 2016 metų ir vėlesnių metų valstybės reguliuojamas kainas vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis. Iš pateiktos Pakeitimo įstatymo normos formuluotės darytina išvada, kad Pakeitimo įstatymu įstatymų leidėjas vienareikšmiškai siekė, jog 2016 metų ir vėlesniais metais paslaugų teikėjų taikomos kainos būtų nustatytos atsižvelgiant į Pakeitimo įstatyme įtvirtintą pakoreguotą gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomos dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos surinkimo ir panaudojimo modelį. Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalis suponavo VKEKK pareigą koreguoti iki Pakeitimo įstatymo priėmimo nustatytas valstybės reguliuojamas kainas, siekiant įgyvendinti Pakeitimo įstatymo tikslus, t. y. kad pakoreguotas gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomos dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos surinkimo ir panaudojimo modelis pradėtų veikti nuo 2016 m. sausio 1 d. Be to, Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas minėto įstatymo taikymo prioritetas prieš kitus įstatymus. Nutarimu Nr. O3-696 AB „LITGRID“ taikomos perdavimo paslaugos kainos buvo ne nustatytos, tačiau pakeistos, todėl

VKEKK nepažeidė Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies reikalavimų, o atvirksčiai, vykdė imperatyvias Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 ir 3 dalies reikalavimus. Nustatytų elektros energijos kainų koregavimo galimybė yra įtvirtinta Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje, todėl VKEKK, vykdydama Pakeitimo įstatymu nustatytą reguliavimą, koregavo jau nustatytas elektros energijos kainas, nenustatydama naujų kainų ir nenaudodama jokių papildomų duomenų, kuriuos paprastai reguliuojamos įmonės privalo pateikti VKEKK prieš nustatant kainų viršutines ribas ateinantiems kalendoriniams metams.

8. AB „LITGRID“ pateikė nuomonę norminėje administracinėje byloje, kurioje palaiko VKEKK atsiliepime išdėstytus argumentus. Mano, jog Nutarimas Nr. O3-696 nėra norminis administracinis aktas, o tam, kad Nutarimas Nr. O3-696 ir AB „LITGRID“ 2015 m. gruodžio 23 d. tvarka būtų realizuoti, praktiškai nėra reikalinga priimti jokių papildomų VKEKK nutarimo ir Perdavimo paslaugų kainų tvarkos taikymo sprendimų, jokių individualių teisės aktų, kurie sukurtų individualias teises pasekmes konkrečioms subjektams.

9. AB „Achema“ pateikė nuomonę norminėje administracinėje byloje, kurioje palaiko Lietuvos apeliacinio teismo kreipimesi išdėstytas abejones. Nurodo, jog naujus (didesnius) paslaugų tarifus nustatantis VKEKK Nutarimas Nr. O3-696 keičia ūkio subjektų (taip pat ir AB „Achema“) veiklos teisinį reguliavimą, nes paskutinę metų dieną nustato kitokį teisinį reguliavimą, kuris įsigalioja nedelsiant. Vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo nuostatomis, elektros energijos kainų perskaičiavimai 2016 metams privalėjo būti atlikti ne vėliau nei iki 2015 m. spalio 3 d. Vis dėlto VKEKK pakeistos kainos po šios datos buvo skelbiamos dar du kartus – 2015 m. spalio 30 d. ir 2015 m. gruodžio 30 d. Išdėsto Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimo nuostatas. Mano, jog turėtų būti pripažinta, kad VKEKK Nutarimas Nr. O3-696 pakeitė AB „Achema“ veiklos teisinį reguliavimą, darydamas neigiamą įtaką subjektų, kuriems šis nutarimas taikomas, verslui.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

III.

10. Pareiškėjas Lietuvos apeliacinis teismas (toliau – ir pareiškėjas), nagrinėdamas civilinę bylą pagal atsakovo akcinės bendrovės (toliau – ir AB) „Achema“ apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2017 m. kovo 24 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-847-324/2017 pagal ieškovo AB „LITGRID“ ieškinį atsakovui AB „Achema“ dėl skolos priteisimo, 2018 m. balandžio 16 d. nutartimi kreipėsi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisumą su prašymu ištirti, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – ir VKEKK) 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimo Nr. O3-696 (toliau – ir Nutarimas Nr. O3-696) priedo (LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarkos) (toliau – ir Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka) 1 punkto nuostata, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 9 daliai.

11. Byloje kylant klausimui, ar VKEKK Nutarimas Nr. O3-696 (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka) atitinka norminiam administraciniam aktui keliamus reikalavimus, pirmiausia yra būtina atsakyti į šį klausimą.

Dėl VKEKK Nutarimo Nr. O3-696 (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos) rūšies

12. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje nurodyta, jog individualus administracinis aktas – tai vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam asmeniui ar nurodytai asmenų grupei, o 10 dalyje nurodoma, kad norminis administracinis aktas –

tai teisės aktas, nustatantis elgesio taisykles, skirtas individualiai neapibrėžtai asmenų grupei. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pažymima, kad norminiai teisės aktai – tai rašytine forma išreikšti teisėkūros subjektų sprendimai (oficialūs rašytiniai dokumentai), kuriuose yra teisės normų. Juose įtvirtinami bendro pobūdžio nurodymai tam tikrų visuomeninių santykių dalyviams, kurie orientuojami į ateitį ir numatomi taikyti daug kartų. Šie aktai adresuoti neapibrėžtam asmenų ratui arba adresuoti ratui asmenų, apibūdintų rūšiniais požymiais. Jie visada abstraktūs ir apjungia tipinėmis, rūšinėmis savybėmis panašius visuomeninius santykius, toliau veikia po realizavimo individualiuose santykiuose ir konkrečių asmenų elgesyje (pvz., 2003 m. kovo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵-63/2003, 2007 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁰³-3/2007, 2012 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-210/2012, 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-555/2013, Administracinė jurisprudencija, 2013, 25, p. 180–191).

13. Pažymėtina, kad individualus administracinis teisės aktas yra įstatymo normų ar kitų hierarchiškai aukštesnės pakopos norminių teisės aktų normų taikymo priemonė tuo atžvilgiu, kad šis aktas turi būti pagrįstas *inter alia* teisės aktų normomis (Viešojo administravimo įstatymo 8 str. 1 d.), o norminis administracinis aktas yra įstatymo normų taikymo aktas todėl, kad juo iš esmės nustatomi atitinkamo įstatymo normų įgyvendinimo tvarka ir sąlygos. Skiriamasis jų bruožas yra tas, kad norminiu administraciniu aktu, nepaisant minėto jo taikomojo pobūdžio, yra nustatomos teisės normos, o individualiu administraciniu aktu teisės normos yra išimtinai tik taikomos (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1082/2014).

14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažįstama, kad reikšminga aplinkybė, nulemiančia individualaus ir norminio administracinio akto skirtumą, laikomas ir tikslas, kurio siekiama priimant vieną ar kitą administracinį aktą. Sprendžiant apie administracinio akto rūšį (norminis ar individualaus pobūdžio), reikia nustatyti ne tik tai, ar administraciniu aktu siekiama nustatyti norminio pobūdžio (nustatančias teises ir pareigas) elgesio taisykles individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei, taip pat būtina atsižvelgti ir į jo taikymo paskirtį, priėmimo sąlygas bei įvertinti teisinį reglamentavimą, kuriuo grindžiamas konkretaus administracinio akto priėmimas (2016 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1022-492/2016).

15. Kaip matyti, byloje nagrinėjamu atveju Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkte nurodyta, jog vadovaudamasi Elektros energetikos įstatymo 67 straipsnio 2 dalimi, LITGRID AB įstatų 73 punktu, LITGRID AB valdyba tvirtina elektros energijos perdavimo paslaugų kainas ir jų taikymo tvarką. Šia Tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos.

16. Elektros energetikos įstatymo 67 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų ir visuomeninės elektros energijos kainos reguliuojamos Komisijai nustatant viršutines kainų ribas. Konkrečias perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų ir visuomenines elektros energijos kainas ir tarifus nustato ir keičia paslaugos teikėjas.

17. VKEKK Nutarimas Nr. O3-696 buvo priimtas, be kita ko, vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 5 punktu, pagal kurį VKEKK tvirtina elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų viršutinių ribų skaičiavimo metodikas, nustato valstybės reguliuojamų paslaugų ir elektros energijos kainų viršutines ribas, taip pat Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. sausio 15 d. nutarimo Nr. O3-3 „Dėl Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodikos patvirtinimo“ 118 punktu, pagal kurį konkrečias reguliuojamų paslaugų kainas ir tarifus, neviršijančius Komisijos nustatytų kainų ribų, apskaičiuoja reguliuojamų paslaugų teikėjai. Paslaugos teikėjo nustatytas kainas ir tarifus per 30 kalendorinių dienų nuo paslaugos teikėjo prašymo gavimo dienos skelbia Komisija, prieš tai patikrinusi, ar nustatant kainas ir tarifus nebuvo pažeisti kainų ir tarifų nustatymo reikalavimai, ar nediskriminuojami vartotojai, bei atsižvelgiant į LITGRID AB 2015 m. gruodžio 28 d. raštą Nr. SD-5253 ir Komisijos Dujų ir elektros departamento Elektros skyriaus 2015 m. gruodžio 29 d. pažymą Nr. O5-491 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. spalio 30 d.

nutarimo Nr. O3-582 „Dėl Elektros energijos perdavimo paslaugų kainų ir jų taikymo tvarkos paskelbimo“ pakeitimo“. Taigi, kaip matyti iš išdėstytų aplinkybių, VKEKK, priimdama Nutarimą Nr. O3-696 ir juo paskelbdama Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytą Perdavimo paslaugų kainų tvarką, vykdė jai priskirtą funkciją skelbti paslaugos teikėjo nustatytas kainas ir tarifus.

18. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog Nutarimas Nr. O3-696 negali būti vertinamas atsietai nuo jame išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos. Nutarimas Nr. O3-696, kaip savarankiškas teisės aktas, vertintinas kaip procedūrinio pobūdžio, kuriuo išspręsti procedūriniai klausimai, – paskelbta Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka ir nurodyta jos paskelbimo tvarka (Teisės aktų registre) bei pakeistas iki naujos Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos įsigaliojimo galiojęs aktas (taip pat žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugšėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-725/2011). Dėl to vertinant, ar Nutarimas Nr. O3-696 ir jo priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka atitinka norminiam administraciniam aktui keliamus reikalavimus, Nutarimas Nr. O3-696 ir jo priede išdėstyta Paslaugų perdavimo kainos tvarka vertintina kaip vientisas teisės aktas, atitinkamai įtvirtintas teisinio reguliavimo pobūdis vertintinas sistemiškai, atsižvelgtina į jo taikymo paskirtį bei priėmimo sąlygas.

19. Pažymėtina, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje iš esmės yra nustatytos perdavimo paslaugų kainos, taikomos už perdavimo paslaugą (3 p.). Joje taip pat nustatyta, kokias kainas moka skirstomųjų tinklų operatoriai ir vartotojai, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo, atsiskaitydami už perdavimo paslaugą (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 6 p.), nurodyta, už kokį iš perdavimo tinklo jiems perduotą elektros energijos kiekį moka gamintojai, atsiskaitydami už perdavimo paslaugą (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 7 p.), taip pat įtvirtinamos kitos nuostatos, liečiančios skirstomųjų tinklų operatorius ir vartotojus (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 8–9 p.). Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 2 punkte skirstomųjų tinklų operatoriai nurodomi kaip AB „Lesto“ ir UAB „E Tinklas“ (2.1 p.); gamintojai – AB „Lietuvos energijos gamyba“, UAB „Vilniaus energija“, UAB „Kauno termofikacijos elektrinė“, AB „Kauno energija“, AB „Panevėžio energija“, atsinaujinančių energijos šaltinių elektrinės ir elektrinių parkai, elektros energiją tiekiantys į perdavimo sistemos operatoriaus elektros perdavimo tinklus (2.2 p.); vartotojas apibrėžiamas kaip asmuo, kurio įrenginiai prijungti prie perdavimo sistemos operatoriaus elektros perdavimo tinklų ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams. Ši sąvoka apima ir vartotojus, turinčius elektros energiją generuojančius šaltinius (2.3 p.).

20. Kaip matyti iš išdėstytų nuostatų, nors Nutarimas Nr. O3-696 iš esmės yra priimtas pagal atskiro ūkio subjekto AB „LITGRID“ konkretų prašymą dėl jo paslaugų kainų suderinimo, Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka nebus taikoma išimtinai vien tik AB „LITGRID“. Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka iš esmės buvo nustatytos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarka skirstomųjų tinklų operatoriams ir vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo sistemos operatoriaus elektros perdavimo tinklų, taip pat ji paliečia ir gamintojus, dėl to Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos taikymas yra susijęs su daugeliu subjektų, o reglamentuojami teisiniai santykiai apima tam tikrą visuomeninių santykių sritį – elektros energijos perdavimo paslaugas. Šiame akte nėra nuostatų, kurios akivaizdžiai rodytų, kad jomis yra nustatomos atitinkamos teisės ar pareigos AB „LITGRID“, kaip konkrečiam subjektui, kas būtų būdinga individualiam administraciniam aktui. Tai sudaro pagrindą vertinti, jog šioje tvarkoje apibrėžtos taisyklės (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka) bus taikytinos asmenims, apibūdintiems rūšiniais požymiais (skirstomųjų tinklų operatoriams, vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo, ir gamintojams).

21. Nors iš AB „LITGRID“ 2016 m. spalio 26 d. rašto Nr. SD-4962 matyti, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka buvo taikoma 11 subjektų (vartotojų), kuriems nuo 2016 m. sausio 1 d. Nutarimu Nr. O3-696 paskelbtos perdavimo sistemų operatoriaus AB „LITGRID“ teikiamų elektros energijos perdavimo paslaugų kainos (civilinė byla Nr. e277-85-823/2018, b. l. 110), t. y. vartotojus, kuriems taikoma Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka, galima identifikuoti, nėra pagrindo vertinti, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka yra iš anksto adresuota tik tam tikriems

konkreiems bei individualiai apibrėžtiems subjektams ir šių subjektų sąrašas yra baigtinis, nes šiame akte yra išvardintas nebaigtinis gamintojų sąrašas (pvz., atsinaujinančių energijos šaltinių elektrinės ir elektrinių parkai). Kita vertus, subjektų skaičius tuo atveju, kai aktas yra skirtas nedideliame subjektų ratui, neturi įtakos akto norminiam pobūdžiui (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-725/2011). Visgi teismo posėdžio metu VKEKK atstovė paaiškino, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos pagrindu taikomi perdavimo tarifai pagal atitinkamus susitarimus tarp perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių, apskaičiuojant galutines kainas ir jas diferencijuojant, pasiekia ir buitinius elektros energijos vartotojus.

22. Be tos aplinkybės, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos paskelbimas atitinka norminiam administraciniam aktui keliamus reikalavimus – paskelbta Teisės aktų registre (pareigą paslaugų teikėjų teikimu skelbti elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainas VKEKK turi pagal Elektros energetikos įstatymo 9 str. 3 d. 6 p.), pastebėtina ir tai, kad Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos taikymas nėra vienkartinio pobūdžio, o yra orientuojamas į ateitį – juo apibrėžiami nuolatiniai nuo 2016 m. sausio 1 d. taikytini elektros energijos perdavimo paslaugų kainų dydžiai, taip pat su jų taikymu susijusios nuostatos. Taip pat yra nustatyta konkreti data, nuo kada pradedama taikyti Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka, taigi ši tvarka taikoma ateityje joje aptartiems santykiams sureguliuoti, todėl aktas nėra vienkartinio pobūdžio, o yra skirtas taikyti daug kartų (taip pat žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-725/2011). Šiuo atveju Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka galiojo iki 2016 m. rugpjūčio 1 d., kuomet įsigaliojo nauja tvarka, paskelbta VKEKK 2016 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. O3-155.

23. Visos šios aplinkybės sudaro pagrindą vertinti, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje buvo įtvirtintos abstraktaus pobūdžio normos ir bendro pobūdžio elgesio taisyklės, susijusios su elektros energijos perdavimo paslaugų teikimu bei šių paslaugų kainomis, jos yra taikytinos rūšiniais požymiais apibrėžtiems subjektams, o teisinis reguliavimas yra orientuojamas į ateitį (numatytas taikyti daug kartų). Pozicijos, jog VKEKK nutarimai, kuriais nustatomos ar paskelbiamos elektros energijos kainos, elektros energijos perdavimo paslaugos kainos, tarifai ir jų taikymo tvarka skirstomųjų tinklų operatoriams ir vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo, yra norminiai administraciniai aktai, laikytasi ir kitose bylose (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. sausio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS³⁹-18/2006, 2009 m. rugpjūčio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-464/2009, 2009 m. gruodžio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-763/2009).

24. Išplėstinė teisėjų kolegija, apibendrindama išdėstytas aplinkybes, sprendžia, jog Nutarimas Nr. O3-696 (Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstyta Perdavimo paslaugų kainų tvarka) yra norminio pobūdžio administracinis aktas, kurio teisėtumo patikra atliktina vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo normomis, skirtomis pareiškimams (prašymams) ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą (ABTĮ 2 dalis II skyrius Pirmasis skirsnis 112–119 str.). Konstatavus tai, toliau vertintinas kvestionuojamos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkto dalies teisėtumas.

Dėl Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkto teisėtumo

25. Kaip jau minėta anksčiau, kvestionuojama Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkto dalimi buvo numatyta, jog šia Tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos. Taigi iš esmės keliamas klausimas dėl norminio administracinio akto dalies, kurioje buvo numatyta, nuo kada taikomos Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje nurodytos kainos ir kt., teisėtumas.

26. Pažymėtina, jog VKEKK 2015 m. spalio 30 d. nutarimu Nr. O3-582 buvo paskelbta Perdavimo paslaugų kainų tvarka. Tačiau Nutarimu Nr. O3-696 paskelbtoje ir Nutarimo Nr. O3-696

priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje buvo pakeista (padidinta) nediferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 0,203 euro ct/kWh iki 0,353 euro ct/kWh) ir diferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 1,110 Eur/kW per mėnesį iki 1,934 Eur/kW per mėnesį). Be to, pastebėtina, jog 2015 m. gruodžio 30 d. iš esmės buvo patvirtinta ir paskelbta nauja Perdavimo paslaugų kainų tvarkos redakcija.

27. Sisteminės paslaugos – tai perdavimo veiklos dalis, kuri užtikrina elektros energetikos sistemos darbo stabilumą ir patikimumą, sisteminių avarių prevenciją ir likvidavimą, reikiamą galios rezervą ir pralaidumą perdavimo tinklais, laikantis nustatytų elektros energijos tiekimo kokybės ir patikimumo reikalavimų (Elektros energetikos įstatymo 2 str. 39 d.). Perdavimas Elektros energetikos įstatyme apibrėžiamas kaip elektros energijos persiuntimas perdavimo tinklais, įskaitant teikiamas sisteminės paslaugas, išskyrus tiekimą (2 str. 32 p.). Šių sąvokų aiškinimas suponuoja, kad sisteminės paslaugos yra neatskiriama elektros energijos perdavimo dalis, todėl darytina išvada, jog nauja Perdavimo paslaugų kainų tvarka pakeitus sisteminių paslaugų kainas kartu buvo pakeistos elektros energijos perdavimo paslaugos kainos.

28. Elektros energijos pardavimo kainos ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainos ir tarifų įsigaliojimo tvarka yra numatyta Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje, pagal kurią gamintojų, kurių parduodamos elektros energijos ir rezervinės galios kainos yra reguliuojamos, elektros energijos pardavimo kaina ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainos ir tarifai įsigalioja praėjus 2 mėnesiams nuo jų paskelbimo. Skirstomųjų tinklų operatoriaus skirstymo paslaugos kainos bei tarifai ir visuomeninės elektros energijos kainos bei tarifai įsigalioja praėjus vienam mėnesiui nuo jų paskelbimo. Kaip matyti iš šios nuostatos, joje yra įtvirtinti imperatyvaus pobūdžio reikalavimai, o galimybes numatyti ankstesnę įsigaliojimo datą nėra įtvirtinta. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, 2 mėnesių nuo kainų ir tarifų paskelbimo įsigaliojimo terminas, numatytas Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje, yra skirtas užtikrinti asmenų, kurių teisei padėčiai šios kainos turi įtakos, teisėtus interesus ir lūkesčius, siekiant kad jie galėtų prisitaikyti prie naujos teisinės situacijos, t. y. ne vien tik susipažinti su nauju teisiniu reguliavimu anksčiau, nei jis pradės galioti, bet ir tinkamai pasirengti numatomiems pakeitimams. Tai ypatingai aktualu tais atvejais, kada kainos ir tarifai yra padidinami.

29. Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje yra numatyta nustatytų kainų koregavimo galimybė: viršutinės perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų ribos ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos gali būti koreguojamos ne dažniau kaip du kartus per metus, kai yra esminių vieno ar kelių veiksnių, kuriais remiantis buvo nustatytos viršutinės kainų ribos ar viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos, pokyčių, įskaitant esminių paslaugų apimtį, infliacijos, mokesčių, kitų objektyvių (nuo rinkos dalyvio nepriklausančių) veiksnių pokytį. Kaip matyti iš šio teisinio reguliavimo, viršutinių perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų ribų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainų koregavimui turi būti nustatomos konkrečios aplinkybės.

30. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad Elektros energetikos įstatyme nėra numatyta, jog koreguojant gamintojų, kurių parduodamos elektros energijos ir rezervinės galios kainos yra reguliuojamos, elektros energijos pardavimo kainas ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainas ir tarifus, *inter alia* sisteminių paslaugų kainas, tokių kainų įsigaliojimui netaikoma Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatyta kainų įsigaliojimo tvarka. Kaip jau minėta anksčiau, šių kainų paskelbimas ir įsigaliojimas yra susijęs su asmenų, kurių teisei padėčiai šios kainos turi įtakos, teisėtais interesais ir lūkesčiais, t. y. jiems yra svarbu ir reikšminga laiku sužinoti apie atliekamų kainų pakeitimus, ypatingai tais atvejais, kada tokios kainos yra padidinamos. Dėl to išplėstinė teisėjų kolegija vertina, jog atlikus Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje numatytus veiksmus, t. y. pakoregavus viršutines perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų ribas ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainas, koreguojant gamintojų, kurių parduodamos elektros energijos ir rezervinės galios kainos yra reguliuojamos, elektros energijos pardavimo kainas ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainas ir tarifus, yra būtina laikytis Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytų 2 mėnesių nuo tokių kainų paskelbimo įsigaliojimo tvarkos reikalavimų. Atsižvelgdama į tai, jog Nutarimo Nr. O3-696 priede patvirtinta Perdavimo paslaugų kainų tvarka buvo pakoreguota (padidinta) nediferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 0,203 euro ct/kWh iki 0,353 euro

ct/kWh) ir diferencijuota sisteminių paslaugų kaina (nuo 1,110 Eur/kW per mėnesį iki 1,934 Eur/kW per mėnesį), t. y. iš esmės atliktas su elektros energijos perdavimo paslaugų kainomis susijęs koregavimas ir visa Perdavimo paslaugų kainų tvarka buvo patvirtinta ir paskelbta nauja redakcija, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog šis koregavimas turėjo būti atliktas laikantis Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje nustatytų reikalavimų.

31. Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 8 dalyje numatyta, jog paslaugos teikėjo nustatytas kainas ir tarifus per 30 kalendorinių dienų nuo paslaugos teikėjo prašymo gavimo dienos skelbia Komisija, prieš tai patikrinusi, ar nustatant kainas ir tarifus nebuvo pažeisti kainų ir tarifų nustatymo reikalavimai, ar nediskriminuojami vartotojai. Komisija, nustačiusi, kad paslaugos teikėjo pateiktos paslaugų kainos ir tarifai nustatyti nesilaikant kainų ir tarifų nustatymo reikalavimų arba kad yra diskriminuojami vartotojai, nurodo paslaugų teikėjui klaidas, kurias paslaugų teikėjas turi ištaisyti, ir kad ne vėliau kaip per 10 kalendorinių dienų nuo Komisijos pastabų gavimo Komisijai turi būti pateiktos pataisytos paslaugų kainos ir tarifai. Komisija ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo pataisytų paslaugų kainų ir tarifų pateikimo juos paskelbia arba, jeigu paslaugų teikėjas per nustatytą terminą neištaiso nurodytų klaidų, paslaugų kainas ir tarifus nustato vienašališkai ir juos paskelbia. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, šioje teisės normoje įtvirtintas įpareigojimas VKEKK patikrinti, ar nustatant kainas ir tarifus nebuvo pažeisti kainų ir tarifų nustatymo reikalavimai, ar nediskriminuojami vartotojai, aiškintinas kaip suponuojantis VKEKK pareigą patikrinti ir užtikrinti, jog paslaugos teikėjo nustatytos kainos ir tarifai įsigaliojusių teisės aktų numatyta tvarka, t. y. laikantis Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies reikalavimų.

32. Taigi ta aplinkybė, jog vykdydama Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 8 dalyje nustatytą įpareigojimą paskelbti paslaugos teikėjo nustatytas kainas ir tarifus pagal 69 straipsnio 9 dalyje nustatytus terminus VKEKK ankstesniu 2015 m. spalio 30 d. nutarimu Nr. O3-582 paskelbė AB „LITGRID“ Elektros energijos perdavimo paslaugų kainas ir jų taikymo tvarką Teisės aktų registre, t. y. ne vėliau kaip prieš du mėnesius iki elektros energijos kainų įsigaliojimo 2016 m. sausio 1 d., byloje aptariamam atveju 2015 m. gruodžio 30 d. koreguojant kainas neatleido šios institucijos nuo pareigos užtikrinti, jog būtų laikomasi Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytų reikalavimų. Be to, iš kitų atvejų matyti, jog VKEKK, paskelbdama elektros energijos perdavimo paslaugų kainas ir taikymo tvarką, laikėsi Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytų reikalavimų, pvz., VKEKK 2016 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. O3-155 paskelbta tvarka pradėta taikyti 2016 m. rugpjūčio 1 d., VKEKK 2012 m. spalio 26 d. nutarimu Nr. O3-341 paskelbta Elektros energijos perdavimo paslaugos kainų, tarifų ir jų taikymo tvarka – 2013 m. sausio 1 d., VKEKK 2011 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. O3-357 paskelbta Elektros energijos perdavimo paslaugos kainų, tarifų ir jų taikymo tvarka – 2012 m. sausio 1 d.

33. Byloje nagrinėjamu atveju VKEKK teisė atlikti elektros energijos perdavimo paslaugų kainų koregavimą nėra kvestionuojama, tačiau būtina įvertinti, ar aplinkybės, suponavusios kainų koregavimo būtinybę (esminiai vieno ar kelių veiksnių, kuriais remiantis buvo nustatytos viršutinės kainų ribos ar viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos, pokyčiai, įskaitant esminį paslaugų apimtį, infliacijos, mokesčių, kitų objektyvių (nuo rinkos dalyvio nepriklausančių) veiksnių pokytį), sudarė pagrindą nesilaikyti ar nukrypti nuo Elektros energetikos įstatyme (69 str. 9 d.) numatytų imperatyvių reikalavimų dėl tokių kainų įsigaliojimo tvarkos.

34. Šiuo atveju Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje pakeistos sisteminių paslaugų kainos buvo padidintos, kas atitinkamai lėmė asmenų, kurių teisei padėčiai šios kainos turi įtakos, padidėjusias išlaidas, kurias ūkio subjektai paprastai planuoja iš anksto. Taigi šie teisinio reguliavimo pakeitimai neabejotinai galėjo padaryti įtaką ūkio subjektų galimybėms vykdyti (tęsti, plėsti) jų veiklą.

35. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje nurodyta, kad teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gegužės 30 d., 2016 m. vasario 2 d. nutarimai). Be to, šiuo atveju yra svarbūs teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principai, kurių paskirtis – užtikrinti asmens pasitikėjimą valstybe ir teise. Šie principai, be kita ko, suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą; asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius teisės aktus įgytos teisės nustatytą laiką bus išlaikytos ir

įgyvendinamos (Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 16 d. nutarimas). Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarime pažymėta, kad teisinio reguliavimo pakeitimai turėtų būti daromi taip, kad asmenims, kurių teisinei padėčiai jie turi įtakos, būtų užtikrinta reali galimybė prisitaikyti prie naujos teisinės situacijos. Todėl, siekiant sudaryti sąlygas asmenims ne tik susipažinti su nauju teisiniu reguliavimu anksčiau, nei jis pradės galioti, bet ir tinkamai pasirengti numatomiems pakeitimams, gali būti būtina nustatyti vėlesnę jo įsigaliojimo datą (taikymo pradžią).

36. Šiuo aspektu pažymėtina, jog keičiant ūkio subjektų veiklai įtaką darantį teisinį reguliavimą gali būti aktualus pereinamųjų nuostatų priėmimo klausimas. Pavyzdžiui, pereinamųjų nuostatų priėmimo klausimas Europos Sąjungos teisėje sprendžiamas taikant konkuruojančių interesų nustatymo testą, kurio metu vertinama, ar egzistuoja viršesnis viešasis interesas (žr., pvz., Teisingumo Teismo 1975 m. gegužės 14 d. sprendimo *CNTA SA prieš Komisiją*, 74/74, 533 punktą, 2006 m. birželio 22 d. sprendimo sujungtose bylose *Belgija ir Forum 187 prieš Komisiją*, C-182/03 ir C-217/03, 172–174 punktus). Teisėtų lūkesčių apsaugos principas draudžia institucijoms keisti taisykles, taikytinas ūkio subjektų jau atliktiems sandoriams, neįtvirtinant pereinamojo pobūdžio priemonių, nebent tai būtų pateisinama svaresniu viešuoju interesu (Teisingumo Teismo 1979 m. gegužės 16 d. sprendimo *Ditta Angelo Tomadini Snc prieš Amministrazione delle finanze dello Stato*, 84/78, EU:C:1979:129, 20 punktas).

37. Taip pat pastebėtina, jog įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs nuostatas, susijusias su ūkio subjektų veiklai įtaką darančių teisės aktų įsigaliojimu. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo, kuriame numatytas bendrasis teisinis reguliavimas dėl teisės aktų įsigaliojimui keliamų reikalavimų, 20 straipsnio 4 dalyje numatyta, jog teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos. Be to, VKEKK yra keliamas reikalavimas priimant ar keičiant teisės aktus veikti apdairiai, rūpestingai ir iš anksto pasirengti galimiems teisės aktų pakeitimams (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2018 m. kovo 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2979-822/2018).

38. Byloje nagrinėjamu atveju VKEKK elektros energijos perdavimo paslaugų kainų koregavimo būtinybę motyvuoja 2015 m. lapkričio 17 d. priimtu Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo Nr. XI-2053 2, 5 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymu (toliau – ir Pakeitimo įstatymas), kuriuo buvo pakeista tiekimo saugumą užtikrinančios dujų sistemos finansavimo schema bei kuris numatė, jog pakoreguotos gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomos dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos surinkimo ir panaudojimo modelis pradėtų veikti nuo 2016 m. sausio 1 d.

39. Vertindama, ar Pakeitimo įstatymo nuostatos sudarė pagrindą koreguojant elektros energijos perdavimo paslaugų kainą ir nauja redakcija paskelbiant Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytą Perdavimo paslaugų kainų tvarką nesilaikyti Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytų imperatyvių reikalavimų dėl elektros energijos pardavimo kainos ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainos ir tarifų įsigaliojimo, išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad teisiniams santykiams, kylantiems šio įstatymo pagrindu, Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymas ir kiti įstatymai, reglamentuojantys atskirų energetikos sektorių veiklą, taikomi tiek, kiek tai neprieštarauja šiam įstatymui. Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija apskaičiuoja ir tvirtina 2016 metų ir vėlesnių metų valstybės reguliuojamas kainas vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis. Išsamesnių nuostatų, detalizuojančių kainų apskaičiavimą, taikymą ir įsigaliojimą, Pakeitimo įstatyme nėra įtvirtinta.

40. Išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog Pakeitimo įstatyme įtvirtintų nuostatų nėra pagrindo vertinti kaip sudariusių pagrindą paskelbiant Perdavimo paslaugų kainų tvarką nesilaikyti Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies reikalavimų. Nors Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje ir numatytas šio teisės akto taikymo prioritetas, iš Pakeitimo įstatymo neišlaukia, jog Pakeitimo įstatymo pagrindu apskaičiuotos ir patvirtintos 2016 metų ir vėlesnių metų valstybės reguliuojamos kainos turėtų būti pradamos taikyti (galioti) būtent nuo 2016 m. sausio 1 d., o vėlesnis kainų įsigaliojimas nėra galimas. Taip pat šiuo atveju Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies nuostatų nėra pagrindo vertinti kaip

nesuderinamų su Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo nuostatomis ar traktuoti jas kaip prieštaraujančias vienas kitoms.

41. Išplėstinė teisėjų kolegija byloje nagrinėjamu atveju vertindama, ar šiuo konkrečiu atveju aplinkybės, suponavusios kainų koregavimo būtinybę, sudarė pagrindą nesilaikyti ar nukrypti nuo Elektros energetikos įstatyme (69 str. 9 d.) numatytų imperatyvių reikalavimų dėl tokių kainų įsigaliojimo tvarkos, konstatuoja, jog VKEKK norminėje administracinėje byloje sprendžiamu klausimu visgi nepateikė svarių ir įtikinamų argumentų, sudarančių pagrindą spręsti, jog Pakeitimo įstatymo pagrindu Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje pakoreguotų sisteminių paslaugų kainų įsigaliojimas turėjo pradėti galioti būtent nuo 2016 m. sausio 1 d. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat nenustatė svarbaus viešojo intereso, būtinybės apsaugoti kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ar kitų išimtinių ir objektyvių aplinkybių, nusveriančių asmenų, kurių teisei padėčiai šios kainos turėjo įtakos, interesą turėti Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytą minimalų laiką prisitaikyti prie pasikeitusių kainų. Vertintina, jog Perdavimo paslaugų kainų tvarkai vadovaujantis tiek Pakeitimo įstatymu, tiek Elektros energetikos įstatymu, galėjo būti numatytas vėlesnis įsigaliojimas, t. y. laikantis Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalies reikalavimų. Juolab kad sisteminių paslaugų kainos tais pačiais metais vėl buvo koreguojamos – VKEKK 2016 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. O3-155 paskelbė naują Elektros energijos perdavimo paslaugų kainų ir jų taikymo tvarką, kurioje sisteminių paslaugų kaina buvo mažesnė nei paskelbta Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytoje Perdavimo paslaugų kainų tvarkoje.

42. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, jog Pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2015 m. lapkričio 25 d., Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija iki 2015 m. gruodžio 17 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus. Taigi VKEKK buvo numatytas terminas iki 2015 m. gruodžio 17 d. priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, t. y. per mėnesį nuo Pakeitimo įstatymo priėmimo. Šiuo atveju su Elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarka susiję pakeitimai buvo atlikti 2015 m. gruodžio 30 d., kas sudaro pagrindą teigti, jog VKEKK nesilaikė Pakeitimo įstatyme numatytų įpareigojimų iki 2015 m. gruodžio 17 d. priimti Pakeitimo įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

43. Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinio teisinės valstybės principo įgyvendinimą teisėkūros procese, yra pabrėžęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų <...> (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat, kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytoju aukštesnės galios teisės aktuose (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 4 d., 2013 m. vasario 20 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimai). Vienas iš esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui (Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 9 d. nutarimas).

44. Byloje nagrinėjamu atveju nustačiusi, jog atlikus su sisteminių paslaugų kainų pokyčiais susijusius elektros energijos perdavimo paslaugos kainų koregavimo veiksmus ir iš esmės nauja redakcija patvirtinus ir paskelbus Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytą Perdavimo paslaugų kainų tvarką VKEKK buvo būtina laikytis Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 9 dalyje numatytų reikalavimų dėl 2 mėnesių nuo jų paskelbimo įsigaliojimo tvarkos, taip pat tai, jog šiuo atveju nebuvo nustatyta svarių ir reikšmingų aplinkybių, sudarančių pagrindą nesilaikyti imperatyvių įstatymo reikalavimų dėl elektros energijos perdavimo paslaugų kainų įsigaliojimo tvarkos, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, jog VKEKK Nutarimo Nr. O3-696 priede išdėstytos Perdavimo paslaugų kainų tvarkos 1 punkte numačius, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m.

sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“, t. y. numačius, jog naujai nustatytos kainos įsigalios praėjus 2 dienoms nuo jų paskelbimo 2015 m. gruodžio 30 d., buvo numatytas su aukštesnės galios teisės akte (Elektros energetikos įstatymo 69 str. 9 d.) įtvirtintomis nuostatomis nesuderinamas teisinis reguliavimas, dėl to jis pripažintinas prieštaraujančiu Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. įstatymo Nr. XI-1919 redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 9 daliai, pagal kurią gamintojų, kurių parduodamos elektros energijos ir rezervinės galios kainos yra reguliuojamos, elektros energijos pardavimo kaina ir perdavimo sistemos operatoriaus perdavimo paslaugos kainos ir tarifai įsigalioja praėjus 2 mėnesiams nuo jų paskelbimo.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 2 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimo Nr. O3-696 priedo (LITGRID AB valdybos 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. 12.1 (protokolo Nr. 69) patvirtintos Elektros energijos perdavimo paslaugų kainos ir jų taikymo tvarkos) 1 punkto nuostata, kad „šia tvarka nustatomos nuo 2016 m. sausio 1 d. elektros perdavimo sistemos operatoriaus LITGRID AB taikomos elektros energijos perdavimo paslaugų kainos, jų taikymo tvarka bei esminės sąlygos“ prieštarauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. įstatymo Nr. XI-1919 redakcija, galiojusi 2015 m. gruodžio 30 d.) 69 straipsnio 9 daliai.

Sprendimas neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas Teisės aktų registre.

Teisėjai

Audrius Bakaveckas

Ramūnas Gadliauskas

Stasys Gagys

Milda Vainienė

Skirgailė Žalimienė